

समावेशी हस्तकला:
सबै क्षमताका लागि
परम्परिक नेपाली

पराल बुनाई

Disability
Empowerment
Society Nepal

समावेशी हस्तकला: सबै क्षमताका लागि पारम्परिक नेपाली पराल बुनाई

प्रवर्द्धकः

अपाङ्गता सशक्तिकरण समाज नेपाल

महालक्ष्मी नगरपालिका-५, ललितपुर, नेपाल

यो पुस्तक संयुक्त राष्ट्र संघीय विकास कार्यक्रमको सहयोगमा 'लीभ नो वन बिहाइन्ड (LNOB)

प्रोजेक्ट' को आर्थिक सहयोगमा तयार पारिएको हो ।

विषय सूची

विषय	पृष्ठ
समावेशी हस्तकला:	१
सबै क्षमताका लागि	१
पारम्परिक नेपाली पराल बुनाई	१
भूमिका	४
कृतज्ञताहरू	६
परम्परागत नेवारी पराल बुनाई हस्तकलाको परिचय	८
काठमाण्डौ उपत्यकामा पराल बुन्ने संस्कृति र शिल्पको ऐतिहासिक सन्दर्भ	१०
ललितपुरको सिद्धिपुरमा पराल बुन्ने कलाको एक अवलोकन	१२
पराल बुनाई कला र वर्तमान सन्दर्भमा व्यापार	१४
पराल बुनाई शिल्पको प्रक्रिया को एक अवलोकनः एक चार-चरण प्रक्रिया	१५
१. परालको प्राप्ति र आधारभूत प्रशोधन	१६
२. पराललाई डोरीमा गाँस्ने	१७
३. लक्षित वस्तु बुन्ने	१८
४. परिष्करण	१९
सम्पूर्ण प्रक्रियाको चित्रित प्रस्तुति	२०
१. परालको प्राप्ति र प्रशोधन	२०
१.१. पराल प्राप्त गर्ने	२०
१.२. परालको थप प्रशोधन गर्ने	२२
१.३. सफाई ड्रमहरू तयारी गर्ने	२२

१. सफाई गर्ने डिटर्जेंट पाउडर - १ चम्चा	२३
२. पारदर्शी सेतो फिटकिरी - १ चम्चा	२४
३. नीलो फिटकिरी (नीलो टुथ) - १ चम्चा	२४
१.५. सफाई गर्ने र निखार्ने	२५
१.६. सुकाउने	२६
२. पराललाई डोरीमा गाँस्ने	२६
२.१. आवश्यक मात्रामा पराल तयार गर्ने	२७
२.२. गाँठो लगाउने तयारी गर्ने	२८
२.३. डोरी गाँठो पार्ने	२८
३. बुनाई	३१
३.१. घिप्सीको तयारी र प्रयोग	३१
३.२. उत्पादनहरूमा बुनाई	३२
बुनाईको सुरुको प्रक्रिया	३३
४. परिष्करण/फिनिशिङ	३४
अतिरिक्त अध्यायहरूः बजारीकरण	३५
बजारीकरण रणनीतिहरूः	४५
लक्षित ग्राहकहरूको लागि अनुकूल गर्ने	४६
बजारको माग बुझ्ने	४७
निष्कर्ष	४८
उपयोगी स्रोत र सम्पर्कहरू	४९

भूमिका

काठमाण्डौ उपत्यकाको नेवारी समुदायमा पराल बुनाई हस्तकलाको धेरै पुस्तादेखि महत्वपूर्ण परम्परा रहेको छ। कलाकर्मीहरूले लामो समयदेखि यी सीपहरू उपयोगी वस्तुहरू, जस्तै सुकुल, मुढा, टोकरी र अन्य विभिन्न दैनिक वस्तुहरू सिर्जना गर्न प्रयोग गर्दै आएका छन्। यस पुस्तक मार्फत त्यो परम्परालाई सम्मान मात्र नगरेर अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू (PWDs) लगायत सबैलाई यी हस्तकलाहरू सिक्न र सिर्जना गर्न सजिलो बनाउने प्रयोजन राखिएको छ।

अपाङ्गता सशक्तिकरण समाज नेपाल (DESN) ले यस पुस्तिकाको अवधारणाको नेतृत्व गरेको हो। यो पुस्तिका बनाउने परियोजना पछाडिको हाम्रो उद्देश्य सबै क्षमता भएका मानिसहरूको लागि पराल बुनाई हस्तकलालाई पहुँचयोग्य बनाउन मद्दत गर्नु हो, र त्यसपछि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सम्मानित आत्मनिर्भरतामा मद्दत गर्नु हो। यो परियोजनालाई संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रम (UNDP) को दिगो विकास लक्ष्य अन्तर्गतको 'कसैलाई पनि पछि नछाड्ने' अर्थात लिभ नो वन बिहाइन्ड (Leave No One Behind, LNOB) परियोजना अन्तर्गत प्राथमिक आर्थिक सहयोग प्राप्त भएको हो भने यसको निम्नि महालक्ष्मी नगरपालिकाले पनि स्थानीय सहयोग प्रदान गरेको थियो।

यस पुस्तिकामा पराल बुनाई हस्तकला बनाउने प्रक्रियालाई चार चरणहरूमा विभाजन गरिएको छ, जस अन्तर्गत प्रत्येक चरण-दर-चरण निर्देशनहरू र सम्पूर्ण प्रक्रियाको प्रत्यक्ष तस्विर मार्फत चित्रण समेत गरिएको छ। यसमा चित्रित प्रक्रिया विशेष गरी काठमाण्डौ उपत्यकाका नेवारी शिल्पीहरूले समसामयिक रूपमा प्रयोग गर्ने प्रविधिमा आधारित रहेको छ। यस हस्तकला उपयोगी वस्तुहरूको निर्माणमा मात्र सीमित रहेको छैन - यो वास्तवमा समुदायको संस्कृति र इतिहासको महत्वपूर्ण अंश समेत हुन्।

यस परियोजनाको एक मुख्य भाग अपाङ्गता भएका सहभागीहरूका लागि आयोजित प्रशिक्षण सत्रहरू रहेको थियो । यस अन्तर्गत DESN र सिद्धिपुरका स्थानीय विज्ञहरूको सहयोगमा सहभागीहरूले परालबाट हस्तकला बनाउने तरिका सिकेका थिए । यी सत्रहरूले सीप र आत्मविश्वास निर्माण गर्न मद्दत गर्यो, जस मार्फत शारीरिक सीमितताको बाबजुत समेत सबैले पराल बुन्ने यस संस्कृतिमा भाग लिन सक्छ भनेर देखाउँदछ । यी सत्रहरूमा प्राप्त र प्रदान गरिएको व्यावहारिक अनुभव र ज्ञान यस पुस्तिकाको निर्माणमा अति मूल्यवान साबित भयो ।

यो पुस्तिकाले एक व्यावहारिक स्रोत र पराल बुनाईको परम्परालाई सम्मान र अड्गिकार गर्दछ । यसले समुदायहरू कसरी एकसाथ आउन सक्छन् भन्ने कुरालाई अग्रमा ल्याउँदछ, जसबाट सबैले उनीहरूको शारीरिक क्षमतालाई ध्यान नदिई, सिक्ने र सिर्जना गर्ने अवसर पाउने अपेक्षा राखिन्छ ।

कृतज्ञताहरू

अपाङ्गता सशक्तिकरण समाज नेपाल (DESN)को तर्फबाट, हामी यस पुस्तिकालाई एक अवधारणाबाट वास्तविक स्वरूपमा बनाउन योगदान गर्ने सबैलाई हाम्रो गहिरो कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छौं । समावेशीता र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सशक्तिकरणको प्रवर्द्धन गर्न प्रतिबद्ध संस्थाको रूपमा, यो परियोजनाको नेतृत्व गर्न पाउनु हाम्रो निम्ति गर्व र सन्तुष्टिको कारण भएको छ र यसलाई सबैको लागि पहुँचयोग्य बनाउँदै पराल बुनेको परम्परागत कलाको संरक्षण गर्ने लक्ष्य हामीले राखेका छौं ।

सर्वप्रथम, DESN संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रम (UNDP) को उदार वित्तिय सहायता र अटुट सहयोगको लागि ल्याइभ नो वन बिहाइंड (LNOB) परियोजना प्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौं । उहाँहरूको आर्थिक सहयोग र दूरदृष्टि नभएको भए यो पहल सम्भव हुने थिएन । सीप विकास र सांस्कृतिक संरक्षणको सन्दर्भमा कोही पनि पछि नछोडेको सुनिश्चित गर्ने उहाँहरूको प्रतिबद्धता गहिरो रूपमा सराहनीय छ ।

हामी महालक्ष्मी नगरपालिकालाई पनि यस परियोजनालाई समुदायमा स्थानीय तहमा प्रदान गरेको सहयोगको निम्ति अमूल्य सहयोगको लागि धन्यवाद दिन्छौं । उहाँहरूको संलग्नताले हाम्रो प्रयासको सफल कार्यान्वयनमा महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ, विशेषगरी स्थानीय सन्दर्भलाई सम्मान गरिएको र परियोजना दिगो भएको सुनिश्चित गर्नेको निम्ति ।

DESN श्री रामचन्द्र महर्जनको कडा परिश्रम र विशेषज्ञतालाई पनि सम्मान स्वीकार गर्न चाहन्छ, जसले सत्रहरूमा प्राथमिक हस्तकला प्रशिक्षकको रूपमा सेवा गरेका थिए । PWD सहभागीहरूलाई पराल बुने प्रविधिहरू सिकाउने उहाँको समर्पणले उनीहरूलाई व्यावहारिक सीपहरू सशक्त बनाउन सहायक भएको छ । उनको अनुभव र परम्परागत बुनाई अभ्यासको गहिरो ज्ञानले यस पुस्तिकालाई धैरै सार्थक बनाएको छ ।

हामी सिद्धिपुरका स्थानीय हस्तकला र मार्केटिङ विजहरूप्रति पनि आभारी छौं,

जसको सल्लाह र अन्तर्दृष्टि परियोजना अवधिभर अमूल्य रह्यो । उहाँहरूको विशेषज्ञताले काठमाडौं उपत्यकाको जातीय नेवारी पराल बुन्ने परम्पराहरूको प्रामाणिक अभ्यासहरू प्रतिबिम्बित गर्न यस पुस्तिकालाई आकार दिन मद्दत गर्यो ।

अन्तमा, हामी प्रशिक्षण सत्रहरूलाई उत्साहपूर्वक अङ्गालेका PWD सहभागीहरूलाई विशेष धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौं उहाँहरूको दृढ संकल्प र रचनात्मकता प्रेरणाको स्रोत हो, र उहाँहरूको सक्रिय सहभागिताले यस पहलको सफलता सुनिश्चित गर्न मद्दत गरेको छ ।

यस परियोजना सम्पन्न गर्न निम्न व्यक्तिहरूले पनि महत्त्वपूर्ण योगदान गरेका छन्:

कृष्ण महर्जन

सुजाता महर्जन

निर्भय सुवेदी

तारा महर्जन

गोपाल प्रसाद घिमिरे

DESN संलग्न सबैको प्रयासको लागि गहिरो आभारी रहेको छ, र हामी सबैको सशक्तिकरणको लागि समावेशी हस्तकला र परम्परागत सीपहरू प्रवर्द्धन गर्न जारी राख्न तत्पर छौं ।

परम्परागत नेवारी पराल बुनाई हस्तकलाको परिचय

नेपाल, यसका अगला हिमालहरू, जीवन्त संस्कृति र समृद्ध इतिहासको लागि प्रख्यात देश हो । यसको अतिरिक्त नेपाल सम्पन्न कृषि परम्पराको स्थल पनि हो जसलाई यहाँका वासिन्दाहरूले पुस्तौं पुस्तादेखि निरन्तरता दिँदै आएका छन् । उर्वर मैदान र उपत्यकाहरू, विशेष गरी काठमाडौं उपत्यका र अन्य क्षेत्रहरूमा, धान र गहुँ जस्ता प्रचुर मात्रामा बालीहरू उत्पादन हुन्छ । यी बालीहरूसँगै परालको पनि प्रचुर मात्रामा उत्पादन हुने गर्दछ, जसलाई नेपाली शिल्पहरूले शताब्दीयोंदेखि सुन्दर र व्यावहारिक हस्तकलामा रचनात्मक रूपमा प्रयोग गर्दै आएका छन् । विभिन्न जातीय समुदायको संस्कृतिमा गहिरोसँग जरा गाडिएको पराल बुनाईको सीपले लामो समयदेखि प्रकृतिसँग घनिष्ठ सम्बन्ध कायम गर्दै परिवारहरूलाई जीविकोपार्जन गर्न दिगो माध्यम प्रदान गरेको छ ।

नेवारी समुदायको बसोबास रहेको काठमाडौं उपत्यकामा पराल बुन्ने चलन पुस्तौं-पुस्तादेखि चलिआएको परम्परा हो । परिवारहरूले सुकुल, मुढा, टोकरी, र सजावटका सामानहरू लगायतका दैनिक वस्तुहरू सिर्जना गर्न स्थानीय रूपमा परालको प्रयोग गर्ने गरेका छन् । यी वस्तुहरू व्यावहारिक मात्र नभइकन यसले सिर्जना गर्ने समुदायहरूको कलात्मक सम्पदा र वातावरणीय चेतनालाई पनि प्रतिबिम्बित गर्दछ ।

पराल बुनाईबाट उत्पादन भएका वस्तुहरूको कार्यात्मक उद्देश्यको अतिरिक्त, पराल बुनाईको स्थानीय बौद्ध र हिन्दू परम्पराहरूमा सांस्कृतिक र धार्मिक महत्त्व छ । सुकुल र जुत्ता लगायत परालका उत्पादनहरूलाई शुद्धताको प्रतीक मानिन्छ र विभिन्न धार्मिक समारोहहरूमा प्रयोग गरिन्छ । उदाहरणका लागि, नेवार महिलाहरूले परम्परागत रूपमा स्थानीय प्रचलनको रूपमा, तत्कालै गर्भधारण पछिको अवधिमा परालको जुत्ता प्रयोग गर्छन् ।

काठमाडौं उपत्यकामा बाहेक, कृषिमा स्थापित संस्कृति भएका नेपालका अन्य ठाउँहरूले पनि कार्यात्मक र सजावटी हस्तकला बनाउन पराल र पर्यावरण-मैत्री सामग्रीहरू प्रयोग गरी यस्तै अभ्यासहरू अपनाएका छन् । यो ज्ञान र सीप नेपालभरका हजारौं परिवारका लागि आम्दानीको महत्वपूर्ण स्रोत बनेको छ ।

औपचारिक रोजगारीका अवसरहरू सीमित रहेका ग्रामीण क्षेत्रहरूमा परालको बुनाईले विशेषगरी हजारौं महिलाहरूलाई आर्थिक आत्मनिर्भरताको लागि मार्ग प्रदान गरेको छ र शिल्पीहरूलाई सशक्त बनाएको छ ।

आजको दिनमा यी परम्परागत शिल्पहरू नेपाल भित्र मात्र नभएर विश्वभरका मानिसहरूले बुझ्न खोजेका छन् । जातीय नेपाली परालबाट बुनेका उत्पादनहरूले कला कौशल, स्थायित्व र पर्यावरण अनुकूल गुणहरूको लागि अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता समेत प्राप्त गरेका छन् । विश्वभरका धेरै उपभोक्ताहरूले दिगो र हस्तनिर्मित सामानहरू अँगालेकाले, यी कलाकर्मीहरू आफ्नो सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण गर्दै आफ्नो समुदायलाई आर्थिक लाभ ल्याउँदै फराकिलो बजारसँग जोडिन सक्षम छन् ।

यसरी नेपालमा पराल बुन्ने एउटा शिल्प मात्र होइन; यो धेरैको लागि जीविकोपार्जन, गर्वको स्रोत तथा विगत र वर्तमान बीचको पुल हो । आफ्ना हातहरू मार्फत, शिल्पीहरूले परम्परागत मूल्यहरू र आधुनिक वातावरणीय सरोकारहरूसँग मिल्ने उत्पादनहरूमा सरल, स्थानीय रूपमा स्रोत सामग्रीहरू रूपान्तरण गर्न जारी राख्छन् । यस चिरस्थायी परम्पराले आफ्नो जीविकोपार्जनका लागि यसमा निर्भर हुनेहरूको आर्थिक सशक्तिकरणमा योगदान गर्दै नेपालको सांस्कृतिक पहिचानलाई जोगाउन मद्दत गर्छ ।

काठमाण्डौ उपत्यकामा पराल बुन्ने संस्कृति र शिल्पको ऐतिहासिक सन्दर्भ

काठमाण्डौ उपत्यकामा पराल बुनाई कलाको जरा गहिरो छ, विशेष गरी नेवारी समुदायमा, जुन लामो समयदेखि आफ्नो समृद्ध सांस्कृतिक र कलात्मक परम्पराका लागि परिचित छ। ऐतिहासिक रूपमा, पराल बुनाई एक शिल्प मात्र नभई दैनिक जीवनको एक महत्वपूर्ण भाग समेत थियो किनभने शिल्पीहरूले कुशलतापूर्वक कृषि उपजहरूलाई घरायसी आवश्यकताहरू र सजावटी वस्तुहरूमा रूपान्तरण गर्ने गर्दथे। यी परालमा आधारित उत्पादनहरू, जस्तै सुकुल, टोकरी, चप्पल र मुढाहरू, नेवारी घरहरूको कार्यक्षमताको केन्द्रिय आकर्षण नै बने, जसले पराल बुनाईको संस्कृतिलाई पुस्तौं सम्मको अनिवार्य परम्परा नै बनाइदियो।

काठमाण्डौ उपत्यकामा पराल बुनेका लागि सबैभन्दा महत्वपूर्ण केन्द्रहरू मध्ये एक सिद्धिपुर हो, जसलाई थसी पनि भनिन्छ, जुन ललितपुर जिल्लाको उत्तरपूर्वी भागमा अवस्थित छ। सिद्धिपुर लामो समयदेखि यस शिल्पका लागि परम्परागत केन्द्रको रूपमा चिनिएको छ। यस क्षेत्रका परिवारहरूले पराललाई टिकाउ, कार्यात्मक र सौन्दर्यात्मक रूपमा मनपर्ने वस्तुहरूमा बुने कलामा विशेषज्ञता हासिल गरेका छन्। यस बस्तीको बलियो कृषि आधारले शिल्पीहरूलाई प्रचुर मात्रामा परालको शताब्दीयौं देखि आपूर्ति प्रदान गरिरहेको छ, जसले गर्दा उहाँहरूलाई परिष्कृत गर्न र तिनीहरूको बुनाई प्रविधिहरू हेरेक पछिल्लो पुस्तासम्म हस्तान्तरण गर्न अनुमति दिएको छ। सिद्धिपुर यस चिरस्थायी सांस्कृतिक सम्पदाको प्रतीक बनेको छ जहाँ स्थानीय शिल्पीहरूले समयसँगै धैरै हदसम्म अपरिवर्तित रहेका विधिहरू प्रयोग गरेर परालको हस्तकला उत्पादन गर्न जारी राखेका छन्।

सिद्धिपुर बाहेक काठमाण्डौ उपत्यकाका अन्य धैरै क्षेत्रहरू पराल बुन्ने अभ्यासका लागि परिचित छन्। टोखा, थिमी, खोकनार हरिसिद्धी जस्ता केही नेवारी वस्तिहरूमा पराल बुन्ने कला परम्परागत रूपमा चलिरहेको छ। यी प्रत्येक स्थानले काठमाण्डौ उपत्यकाको कृषि जीवनशैलीमा निहित बलियो बुनाई संस्कृतिको पालनपोषण गर्दै यस शिल्पको संरक्षणमा योगदान पुर्याएको छ। शताब्दीयौं देखि, यी बस्तीहरूमा

शिल्पीहरूले दैनिक जीवनका साथै औपचारिक र धार्मिक सन्दर्भहरूमा प्रयोग हुने उत्पादनहरू सिर्जना गरे, जसले नेवारी समाजमा यस शिल्पको महत्त्वलाई अङ्ग बलियो बनायो ।

यी समुदायहरूमा आधारित पराल बुनाईले ऐतिहासिक रूपमा जीविकोपार्जनको माध्यम र सांस्कृतिक पहिचानको प्रतिनिधित्वको रूपमा काम गरेको छ । यी बुनेका उत्पादनहरू स्थानीय परम्पराको हिस्सा बनेकोले तिनीहरूले व्यावहारिक उद्देश्यहरू पनि पूरा गरे, तिनीहरूलाई नेवारी जीवनशैलीको अभिन्न अंग बनाइदिए । हालैका दशकहरूमा, यो हस्ताकलाले पुनरुत्थान देख्न थालेको छ किनकि पर्यावरण-मैत्री र दिगो हस्तकलामा विश्वव्यापी चासो बढेको छ । आज सिद्धिपुर लगायतका यी नेवारी बस्तीहरूले पराल बुनाईको पुरातन कलाको संरक्षण र प्रवर्द्धनको लागि महत्वपूर्ण केन्द्रहरूको रूपमा आफ्नो अस्तित्वलाई निरन्तरता दिएको छ ।

यसरी काठमाडौं उपत्यकामा रहेको शिल्पको लामो इतिहासले नेवारी जनताको साधनस्रोत मात्र होइन, साझा कौशल र परम्पराहरू मार्फत पुस्तालाई जोड्ने शिल्प कौशलको दिगो मूल्य पनि झल्काउँछ ।

ललितपुरको सिद्धिपुरमा पराल बुन्ने कलाको एक अवलोकन

सिद्धिपुर, ललितपुर, पराल बुनाईको लागि एक महत्त्वपूर्ण केन्द्र हो, जहाँ यो पुरातन कलाको रूपमा समुदायको पहिचानमा गहिरोसँग सम्मिलित भएको छ । यस परम्परागत नेवारी बस्तीको प्राचिनताले सुसज्जित साँधुरो गल्लीहरूमा हिंडा केही स्थानहरूमा आगन्तुकहरूलाई यहाँको परम्परागत परालको शिल्पको समृद्धताले स्वागत गर्दछ - सुनौला सुकुलहरू, टोकरीहरू, र कार्यात्मक घर सजावट सहितका उत्पादनहरूले - जसले स्थानीय शिल्पीहरूको उल्लेखनीय सीपहरूको स्पष्ट प्रदर्शन गर्दछ । प्रत्येक टुक्राले सावधानीपूर्वक शिल्प कौशल र सांस्कृतिक सम्पदालाई प्रतिबिम्बित गर्दछ जुन पुस्तौं पुस्ताबाट पारित हुँदै आएको छ ।

हाल, सिद्धिपुरले परालबुन्नकालागि औपचारिक अनौपचारिक तालिमको केन्द्रको रूपमा कार्य गरिरहेको छ । नियमित प्रशिक्षण सत्रहरू अनुभवी शिल्पीहरूद्वारा सञ्चालन गरिन्छ, जो परम्परागत प्रविधिहरू नयाँ पुस्ताका बुनाउनेहरूलाई हस्तान्तरण गर्न समर्पित छन् । यी सत्रहरूले स्थानीय सहभागीहरूको सीप वृद्धि मात्र नगरेर अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू लगायत सीमान्तकृत समूहहरूलाई समावेश गर्न पनि प्राथमिकता दिन्छ । पहुँचको लागि यो प्रतिबद्धताले सहयोगलाई बढावा दिन्छ, सामुदायिक सम्बन्धहरू निर्माण गर्छ, र शिल्पीहरू बीच गर्वको भावना जगाउँछ, सबैजनासँग संलग्न हुन र शिल्पमा योगदान गर्न सक्ने वातावरण सिर्जना गर्दछ ।

तालिमको अनौपचारिक प्रकृतिले पनि पराल बुन्ने परम्पराको संरक्षणमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्छ । स्थानीय शिल्पीहरूले बारम्बार आफ्नो ज्ञान परिवारका सदस्यहरू र छिमेकीहरूसँग साझा गर्छन्, एउटा सहयोगी सञ्जाल सिर्जना गर्दै जहाँ सीपहरूको पालनपोषण गरिन्छ । सिकाइको लागि यो साम्प्रदायिक दृष्टिकोणले यो सुनिश्चित गर्दछ कि शिल्प फस्टाउन जारी रहन्छ, समाजको परिवर्तनशील आवश्यकताहरू र प्राथमिकताहरू अनुरूप यसको परम्परागत जराहरूको लहरमा रहेंदै ।

यसबाहेक, सिद्धिपुरको पराल बुन्ने प्रभाव यसको सिमाना बाहिर पनि फैलिएको छ । बस्तीका महिलाहरू उपत्यका तथा देशका अन्य वजारहरूमा विवाह गरेर पुऱ्ठन्,

आफ्नो बुनाई सीपहरू आफूसँगै लिएर यस मनमोहक शिल्पलाई विविध क्षेत्रमा फैलाउँछन् । उहाँहरूले आफ्नो कलासम्बन्धी ज्ञानलाई आफ्नो नयाँ समुदायहरूमा एकीकृत गर्दा, उहाँहरूले विभिन्न सांस्कृतिक अभ्यासहरूलाई जोड्ने एउटा पुल बनाउनु हुन्छ, जसले पराल बुनाईको विरासत पुस्तासम्म बाँडिने कुरालाई सुनिश्चित गर्दछ । यी महिलाहरूले आफ्नो शिल्प मार्फत स्थानीय अर्थतन्त्रमा योगदान पु-याउने भएकाले यो घटनाले परम्परालाई कायम राख्न मात्र मद्दत नगरेर उहाँहरूको नयाँ घरपरिवारको आर्थिक व्यवहार्यता पनि बढाउँछ ।

सिद्धिपुरमा पराल बुन्ने भनेको जीविकोपार्जनको साधन मात्र होइन; यो एक सांस्कृतिक सम्पदा हो जसले परिवारलाई जोड्छ र जीवनलाई समृद्ध बनाउँछ । यस शिल्पलाई कायम राख्नको लागि दिएको समर्पणलाई शिल्पीहरूले प्रदर्शन गरेको जोश र गर्वमा छर्लड्गै देखिन्छ, जसले आफ्नो कामलाई आफ्नो पहिचानको महत्त्वपूर्ण भागको रूपमा लिएको देखिन्छ । समुदायले परम्परागत र आधुनिक दुवै प्रविधिलाई अङ्गाल्न जारी राख्दा, सिद्धिपुर लचिलोपनको ज्योतिको रूपमा खडा छ, पराल बुन्ने कला आगामी वर्षहरूका लागि काठमाडौं उपत्यकामा जीवनको जीवन्त पक्ष बनेको सुनिश्चित गर्दै ।

पराल बुनाई कला र वर्तमान सन्दर्भमा व्यापार

हालका वर्षहरूमा, पर्यावरण-मैत्री र हस्तनिर्मित उत्पादनहरूको माग विश्वव्यापी रूपमा बढ्दै गइरहेको छ, जसअन्तर्गत विभिन्न बजारहरूमा पराल-आधारित शिल्पहरू पनि अझ अग्र स्थानमा लम्काई गइरहेको छ ।

नेपालमा, पराल बुनाई धेरै ग्रामीण समुदायहरूको लागि लामो समयदेखि जीविकोपार्जनको एक महत्त्वपूर्ण स्रोतको रूपमा रहेको छ । हालका अनुमानहरूले संकेत गर्दछ कि हस्तकला क्षेत्रले नेपालको कुल ग्राहत उत्पादन मा करीब ४.५% योगदान पुर्याउँछ, र पराल-आधारित उत्पादनहरूको पनि यस तथ्याङ्कमा महत्त्वपूर्ण योगदान रहेको बुझन सकिन्छ । नेपाल हस्तकला संघ महासंघ (एफएचएएन) का अनुसार हालका वर्षहरूमा हस्तकला उद्योगबाट वार्षिक राजस्व २२ अर्ब (करिब १६ करोड ५० लाख अमेरिकी डलर) नाघेको छ, जसको बढ्दो अंश पराल बुनाईले योगदान गरेको छ । सिद्धिपुर, थिमी र खोकना जस्ता क्षेत्रका शिल्पीहरूले युरोप, उत्तरी अमेरिका र एसियाका देशहरूमा निर्यातिलाई सहजीकरण गर्दै स्थानीय र अन्तर्राष्ट्रिय बजारहरूमा बढ्दो मात्रामा पहुँच गर्दैछन् ।

बृहत् एसियाली परिप्रेक्ष्यमा भारत, बंगलादेश र थाइल्याण्ड जस्ता देशहरूमा पनि पराल बुनाई उद्योगहरू फस्टाउँडे आएका छन् । भारतमा, पराल बुनाई शिल्प क्षेत्रको मूल्य लगभग एक अर्ब अमेरिकी डलर बराबर रहेको छ, जस अन्तर्गत सजावटी वस्तुहरूदेखि लिएर कार्यात्मक घरायसी सामानहरू सम्मका उत्पादनहरू छन् । दिगो र पर्यावरण-मैत्री उत्पादनहरूको बढ्दो चेतनाले यी शिल्पहरूको मागमा बढ्दि भएको छ, परिणामस्वरूप एक बलियो निर्यात बजारमा पनि यसको महत्त्वपूर्ण योगदान रहेको छ । त्यसैगरी, थाइल्याण्डले अन्तर्राष्ट्रिय मेलाहरूमा पराल-आधारित हस्तकलाहरू प्रदर्शन गरेको छ, जसले यसको दृश्यता र व्यावसायिक अपीललाई उल्लेखनीय रूपमा बढाएको छ ।

ई-कमर्स प्लेटफर्महरूले पनि पराल बुनाई कलाको विकासमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ । अनलाइन बजारहरूले शिल्पीहरूलाई व्यापारको परम्परागत बाधाहरूलाई बेवास्ता गर्दै विश्वव्यापी दर्शकहरूमा पुग्न अनुमति दिन्छ । यो डिजिटल परिवर्तनले धेरै शिल्पीहरूलाई सशक्त बनाएको छ, उनीहरूलाई आफ्ना

ब्रान्डहरू स्थापना गर्ने र प्रत्येक उत्पादनको पछाडि शिल्प कौशल र कथाको कदर गर्ने उपभोक्ताहरूसँग प्रत्यक्ष जडान गर्न सक्षम पारेको छ ।

समग्रमा, पराल बुने कला र व्यापारको वर्तमान सन्दर्भले सांस्कृतिक संरक्षण, आर्थिक सशक्तिकरण, र दिगो शिल्पको बढ्दो विश्वव्यापी मागको मिश्रणद्वारा संचालित सकारात्मक प्रक्षेपणलाई प्रतिबिम्बित गर्दछ । शिल्पीहरूले आफ्नो जराप्रति सच्चा रहाँदै नवप्रवर्तन गर्न जारी राख्दा, पराल-आधारित जातीय कलाहरूको भविष्य आशाजनक देखिन्छ, जसले आर्थिक वृद्धि र सांस्कृतिक आदानप्रदानका लागि अवसरहरू प्रदान गर्दछ ।

पराल बुनाई शिल्पको प्रक्रिया को एक अवलोकनः एक चार-चरण प्रक्रिया

यस शिल्पमा आफ्नो जीवन समर्पण गरेका श्री रामचन्द्र महर्जन जस्ता शिल्पीहरूले परालमा आधारित हस्तकलाहरूको तयारी प्रक्रियामा बहुमूल्य अन्तर्दृष्टि प्रदान गर्छन् । यस पुस्तिकाले मुख्यतया: पराल हस्तकलाको प्रक्रियालाई चार भिन्न चरणहरूमा विभाजन गर्दछ: परालको प्राप्ति र आधारभूत प्रशोधन, पराललाई डोरीमा गाँस्ने, बुनाई र परिष्करण ।

आवश्यक उपकरणहरू

- पराल
- ड्रम वा भाँडाहरू सफा गर्ने
- पानी
- सफाई सामग्री (डिटर्जेंट पाउडर, सेतो फिटकरी, नीलो फिटकरी)
- मापन
- घिप्सी

१. परालको प्राप्ति र आधारभूत प्रशोधन

परालमा आधारित शिल्पको तयारीको पहिलो चरण कच्चा मालको प्राप्त गर्ने र त्यस्को प्रशोधनको साथ सुरु हुन्छ । परम्परागत पराल बुनाईमा चामलको पराल मुख्य रूपमा प्रयोग गरिन्छ र यस सामग्रीको गुणस्तरले अन्तिम उत्पादनमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छ । काठमाडौं उपत्यकाका धौरे ठाउँमा धान खेती घट्टै गएपछि उच्च गुणस्तरको पराल पाउन मुस्किल परेको छ । यद्यपि, सिद्धिपुरले आफ्नो धान उत्पादनलाई निरन्तरता दिन सफल भएको अहिलेको परिपेक्षमा स्थानीय शिल्पीहरूलाई उनीहरूको शिल्प जारी राख्न आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराएको छ ।

एकपटक कच्चा पदार्थ प्राप्त गरिसकेपछि, पराललाई स्थानीय रूपमा मुठाहरूमा बाँधेर एकमुष्ट पारी भण्डारण गरिन्छ । त्यसपछि यी परालका डाँठबाट पातहरू, खस्ता भाग र अन्य अशुद्धताहरू हटाउन पहिले सफा गरेर उत्पादन प्रक्रियाको लागि तयार गरिन्छ । पराल चिल्लो र एकसमान छ भनी सुनिश्चित गर्नको लागि सफाई प्रक्रिया महत्वपूर्ण छ, जुन उच्च गुणस्तरीय हस्तकला उत्पादनको लागि आवश्यक छ ।

उपचार प्रक्रियामा दुई ड्रम प्रणालीमा पराल धुने कार्य समावेश छ । प्रत्येक माथिल्लो भाग काटिएको ड्रममा ४० देखि ५० लिटर पानी भरिएको हुन्छ । पहिलो ड्रममा, डिटर्जेंट धुने पाउडर (१ चम्चा), सेतो फिटकरी (१ चम्चा), र निलो टुथ (१ चम्चा) को मिश्रण तयार गरिन्छ । यस घोलमा परालको मुठाहरू लगभग १० मिनेटको लागि सफा गरिन्छ, लुगा धुने विधिमा जस्तै । यो उपचारले पराल सफा गर्न मद्दत गर्दछ र यसलाई थप प्रशोधनको लागि तयार गर्दछ । यस पहिलो ड्रममा पराल धुने कार्य गरिसकेपछि, यसलाई सफा पानी भएको दोस्रो ड्रममा स्थानान्तरण गरिन्छ । यहाँ, कुनै पनि बाँकी डिटर्जेंट, नुन, वा फिटकरी अवशेष हटाउनको लागि पराललाई फेरि निखार्ने गरिन्छ ।

निखारिसकेपछि, पराल अलिकति सुकाउन बाहिर राखिन्छ, तर यो प्रक्रियामा पूर्ण रूपमा सुख्खा भन्ने गरिँदैन । पराल पूर्ण रूपमा सुख्खा नहुनु महत्वपूर्ण हुन्छ

किनभने यसलाई बुनाई प्रक्रियाको लागि केही ओसिलो बनाइराख्न आवश्यक छ । सुकाउने अवधि सामान्यतया एक दिन सम्म रहन्छ, जुन मुख्यतया: पौसम अवस्थामा निर्भर गर्दछ । यस पछि टाउकोको फूल र दाना रहेका भागलाई काटेर निकाल्छ । एक उदाहरणको लागि तपाईंले सोच्न सक्नुहुन्छ कि १२ इन्च x १८ इन्च नापको परालहरूलाई मानक D आकारको सुकुल डोरम्याट बनाउन सग्लै रूपमा प्रयोग गरिन्छ । यद्यपि, सफाई र तयारी प्रक्रिया पछि, प्रयोगयोग्य परालको मात्रा लगभग १ तिहाईले घट्छ भने कुरा पनि विचार गर्नुपर्छ जुन प्रशोधनको क्रममा प्रयोग गर्न नहुने र कम गुणस्तरीय परालहरू झिक्नाले हुने गर्दछ ।

२. पराललाई डोरीमा गाँस्ने

एकपटक पराल सफा गरिसकेपछि, अर्को चरणमा पराललाई डोरीमा गाँस्ने प्रक्रियाको सुरुवात हुन्छ । यस प्रक्रियालाई सटीक सीप र प्रविधि चाहिन्छ, किनकि डोरीको गुणस्तरले अन्तिम उत्पादनको बल र टिकाउलाई निर्धारण गर्दछ । सिद्धिपुरमा पराल बुनाई नटक्राफ्टको फराकिलो वर्गको एक हिस्सा हो, जसमा शिल्पीहरूले स्थायित्व र स्थिरता सुनिश्चित गर्न विशेष गाँठो पार्ने प्रणाली प्रयोग गर्छन् ।

डोरी बनाउनको लागि, शिल्पीहरूले परालको चार टुक्रा लिई दुईटा ठाडो र दुईटा तेस्रो पारेर बुन सुरु गरिन्छ । यी टुक्राहरू कडा, एकजुट डोरीहरू बनाउनको लागि होशियारीसाथ गाँठिएका हुन्छन् । डोरीहरू धैरे लामा बनाइदैनन्, किनकि साना डोरीहरू डोरमेटको राप्रो, विस्तृत ढाँचाहरू बुनका लागि बढी उपयुक्त हुन्छन् । डोरीको सानो खण्डलाई जानाजानी एक छेउमा खुला छोडिन्छ, जसले बुनाई प्रक्रियाको क्रममा पछि डोरीहरूलाई एकसाथ गाँठो गर्न अनुमति दिन्छ ।

उदाहरणका लागि, D-आकारको डोरम्याट बनाउन, डोरीको लगभग ४० टुक्राहरू आवश्यक पर्दछ । यी डोरीहरूको आकार र एकरूपता महत्त्वपूर्ण छ, किनकि कुनै पनि अनियमितताले समाप्त उत्पादनको सन्तुलन र डिजाइनलाई असर गर्न सक्छ । डोरी बनाउने कला शिल्पको सबैभन्दा समय-उपभोग गर्ने पक्षहरू मध्ये एक हो, तर यो उच्च गुणस्तर, टिकाऊ उत्पादनहरू निर्माण गर्नको निर्मिति आवश्यक छ । समग्र

समावेशी हस्तकला

प्रक्रियाको यस चरणले पराल-बुन्ने सीपहरूको बहुमुखीता पनि देखाउँछ, किनकि यसमा सिकेका तरिकाहरूलाई बाँस र पुनः प्रयोग गरिएको प्लास्टिक जस्ता अन्य सामग्रीहरूमा पनि लागू गर्न सकिन्छ । यसरी यो प्रक्रिया बुझ्नाले शिल्पीहरूलाई आफ्नो शिल्प विविधीकरण गर्न सक्षम बनाउँछ ।

३. लक्षित वस्तु बुन्ने

डोरीहरू तयार भएपछि, प्रक्रियाको तेस्रो चरण बुनाई हो, जहाँ कच्चा मालले अन्तिम उत्पादनको आकार लिन थाल्छ । सिद्धिपुरमा बुनाई प्रक्रिया परम्परागत प्रविधि र औजार दुवैमा निर्भर छ, जुन पुस्तादेखि चल्दै आएको छ । प्रयोग गरिने प्रमुख औजारहरू मध्ये एक घिप्सी हो, त्यस्तो लट्टी जसले बुनाई प्रक्रियाको क्रममा डोरीहरूलाई समात्त्वा दिएको छ ।

तयार गरिने वस्तुको प्रकार अनुसार बुनाईको प्रक्रिया फरक ढङ्गले सुरु हुन्छ । उदाहरणका लागि, D आकारको डोरमेटको बुनाई केन्द्रबाट सुरु हुन्छ र बाहिरबाट बढ़दै आकार लिन्छ । पहिलो चरण भनेको घिप्सीमा तयार डोरीहरू घुसाउनु हो, जसले कलाकर्मीलाई डोरीको चाल र तनावलाई नियन्त्रण गर्न अनुमति दिन्छ । यसले सुनिश्चित गर्दछ कि बुनाई एकसमान र राम्ररी तन्केर रहन्छ । प्रयोग गरिएको प्रविधि एक साधारण माथि र तल बुनाई गति हो, जहाँ डोरीहरू एकसाथ, दोहोरिने ढाँचामा एकसाथ बुनिएका हुन्छन् । यो विधिले बलियो, टिकाउ सुकुल बनाउन मात्र मद्दत नगरेर डोरमेटलाई यसको विशेषता बनावट र उपस्थिति पनि दिन्छ ।

केही अवस्थामा, शिल्पीहरूले बुनाई प्रक्रियामा अस्थायी सहयता प्राप्त गर्न लट्टीहरू प्रयोग गरिन्छ । यी लट्टीहरूलाई सुकुल जस्ता उत्पादनहरूलाई आकार दिन र यसको संरचना कायम राख्न मद्दतको लागि विशेष बिन्दुहरूमा राखिन्छ । एक पटक बुनाई पूरा भएपछि, लट्टीहरू हटाइन्छ, एक चिल्लो, समान सतह छोड़दै ।

D-आकार सिर्जना गर्दा विस्तारमा थप ध्यान चाहिन्छ । बुनाउनेले ढाँचा सही रूपमा पड़क्किबद्ध छ भनेर सुनिश्चित गर्नुपर्दछ किनकि यसले म्याटको किनारहरू वरिपरि घुमाउँछ । यो चुनौतीपूर्ण हुन सकछ, तर सिद्धिपुरका अनुभवी शिल्पीहरू

सम्पूर्ण प्रक्रियामा समरूपता र सन्तुलन कायम राख्न माहिर छन् । सिद्धिपुरको पराल बुनाईको अनौठो लक प्रणालीले डोरीहरू सुरक्षित रूपमा एकसाथ गाँसिएको सुनिश्चित गर्दछ, समयसँगै बाँधेको डोरीहरू खुल्न, फुस्किनबाट रोक्छ ।

४. परिष्करण

प्रक्रियाको अन्तिम चरण परिष्करण अर्थात फिनिसिङ हो जसमा किनाराहरू काटिन्छ र उत्पादनलाई उच्च गुणस्तरको, बजार-तयार वस्तु सिर्जना गर्न पालिश गरिन्छ । परिष्करण प्रक्रियाले समग्र सौन्दर्य तथा उत्पादनको स्थायित्वमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छ । राम्रो परिष्करणले राम्रो कार्यक्षमता मात्र झल्काउने नभई उत्पादनको मूल्य समेत बढाउँछ ।

एक पटक बुनाई पूरा भएपछि, उत्पादनका किनाराहरूलाई सावधानीपूर्वक काटिन्छन् र चिल्लो, समान रेखाहरू सिर्जना गर्न आकार दिइन्छ । उत्पादनलाई सफा, व्यावसायिक फिनिश दिनको लागि कुनै पनि अतिरक्ति निस्केका त्यान्द्रो वा अपूर्णताहरूलाई हटाइन्छ । शिल्पले त्यसपछि कुनै पनि बाँकी राम्री नकसिएका गाँठालाई कडा बनाउँछन् र उत्पादनको संरचना स्थिर र सुरक्षित छ भनी सुनिश्चित गर्दछन् । अपेक्षित अन्तिम रूपमा निर्भर हुँदै, कि त किनारहरूलाई प्राकृतिक छोड्न सकिन्छ वा अतिरिक्त स्थायित्वको लागि थप बुनाईको साथ प्रबलित गर्न पनि सकिन्छ ।

समावेशी हस्तकला

सम्पूर्ण प्रक्रियाको चित्रित प्रस्तुति

१. परालको प्राप्ति र प्रशोधन

१.१. पराल प्राप्त गर्ने

सामान्यतया, पराल स्थानीय कृषक वा व्यवसायीहरूबाट प्राप्त गरिन्छ । पहिलो चरण सही गुणस्तरको पराल छनोटबाट सुरु हुन्छ । परालहरू २-४ मुठाहरूमा आउँछन् जसलाई 'कल्ली' भनिन्छ । परालको बुनाईमा बुझ्नु पर्ने एउटा महत्वपूर्ण कुरा भनेको पराल प्राकृतिक रूपमा टुप्पो तर्फ पातलो हुन्छ र फेरी फेद तिर मोटो हुन्छ । बुनाई गर्दा विशेषत यो टुप्पो र फेदको भाग चाँहि बुझ्नु पर्छ जसबाट हामीले अझ राम्रो गुणस्तरको सामग्री बनाउन सक्छौं ।

सामान्यतया, ताइचिन चामल र गहुँको पराल लामो समयसम्म चल्ने उत्पादनहरू बनाउनको लागि सबैभन्दा सबैभन्दा राप्रो हुन्छ, तर एलिफेन्ट ग्रास, मकैको खोल वा प्लास्टिक जस्ता उत्पादनहरू पनि सुरुका लागि समान सीपहरू अभ्यास गर्न प्रयोग गर्न सकिन्छ । तर यो प्रदर्शनको लागि हामी चामल र गहुँको परालको साथ मात्र काम गर्नेछौं ।

विचार गर्नुपर्ने कुराहरू:

- आफ्ना परालका मुठाहरूलाई बन्द अँध्यारो कोठाको सट्टा राम्ररी हावा चल्ने ठाउँमा भण्डार गर्नुहोस् ।
- सुनिश्चित गर्नुहोस् कि तपाईंले हेर्नुभएको परालमा सड्न वा ढुसी विकास गर्न थालेको छैन र पराल सजिलै भाँचिएको छैन ।
- पराल सुनौलो पहेलो देखिनु पर्छ र हल्का हरियो वा कालो होइन ।
- तपाईंको लक्षित वस्तु पूरा गर्न आवश्यक पर्ने सही मात्रा अनुमान गर्नुहोस् र कच्चा परालको थोरै अतिरिक्त मात्रामा राखिराख्नुहोस्, प्राय कच्चा परालको एक तिहाई भाग सरसफाइ प्रक्रिया पछि प्रयोग गर्न नसकिने हुन सक्छ ।

१.२. परालको थप प्रशोधन गर्ने

यस प्रक्रियामा कल्ली मुठाबाट पराल खोलिन्छ र त्यसपछि कुनै पनि स्पष्ट रूपमा क्षतिग्रस्त वा सडेको परालहरू छुट्याउन संक्षिप्त रूपमा अवलोकन गरिन्छ । यो पनि उत्तम गुणस्तरको पराल चयन गरिएको छ भनी सुनिश्चित गर्ने अवसर हो । यो पनि प्रक्रिया हो जहाँ पात, फूल र अन्य अनावश्यक वस्तुहरू परालको डाँठबाट हटाइन्छ ।

१.३. सफाई ड्रमहरू तयारी गर्ने

लगभग ५० लिटर पानी अटाउन गर्न सक्ने दुई फरक भाँडाहरू सफा गर्ने प्रक्रियाको लागि सिफारिस गरिन्छ । सामान्यतया, दुईवटा प्लास्टिक ड्रमहरू तेस्रो रूपमा राखी माथिल्लो काट्नु यो गर्न सजिलो र सस्तो तरिका हुनेछ । यी दुई ड्रमहरू खुल्ला माथिका भागबाट करीब तीन इन्चसम्म बाँकी रहेंदा सम्म भरिन्छन् ।

१.४. सफाई सामग्रीको तयारी

सरसफाईका लागि मूलतः तीन वस्तुहरू प्रयोग गरिन्छ

१. सफाई गर्ने डिटर्जेंट पाउडर - १ चम्चा

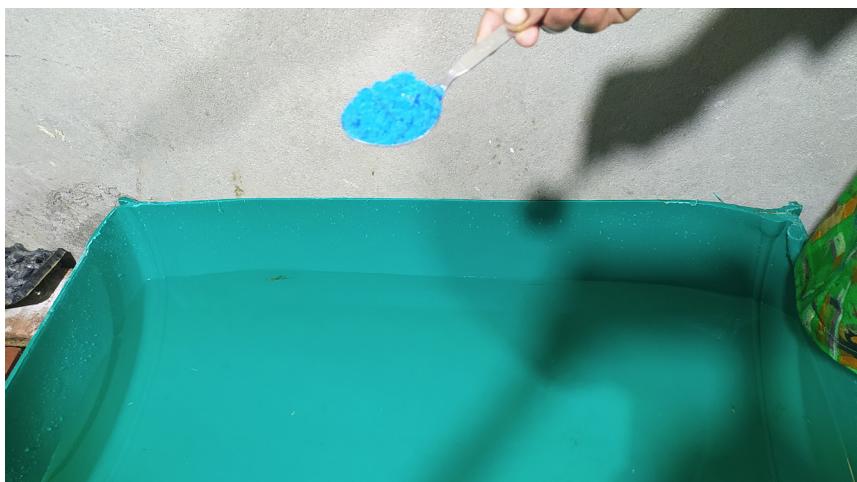

समावेशी हस्तकला

२. पारदर्शी सेतो फिटकिरी - १ चम्चा

३. नीलो फिटकिरी (नीलो टुथ) - १ चम्चा

सफाईको लागि बजारमा उपलब्ध कुनै पनि सामान्य डिटर्जेन्ट पाउडर प्रयोग गर्न सकिन्छ, जबकि अन्य दुई फरक फिटकिरी सजिलै केही हार्डवेयर पसलमामा पाउन सकिन्छ । मूलतया, यी तीन तत्वहरू मिलेर परालबाट फोहोर, परजीवी र खसा भाग हटाउँछन्, परालमा चमक थप्दछन् र तिनीहरूलाई टिकाऊ पनि बनाउँदछन् ।

१.५. सफाई गर्ने र निखार्ने

सुरुमा सामग्रीहरूलाई पहिलो ड्रममा राम्ररी मिसाइन्छ ।

त्यसपछि पहिलो जम्मा गरिएको परालको बन्डललाई लुगा धुने तरिकाले हातले धोइन्छ ।

पहिलो ड्रममा अतिरिक्त पानी झर्न दिएपछि, दोस्रो ड्रम हालै धोएको पराल निखान प्रयोग गरिन्छ ।

यस प्रक्रिया पछि फोहोर, सडेका र खस्ता कच्चा पदार्थहरू थप कम हुन्छ र उपयोगी बन्डलको मात्रा सामान्यतया एक तिहाई घट्ठ।

१.६. सुकाउने

एकपटक धुने काम पूरा भएपछि, परालका गुच्छाहरू सुकाउन छोडिन्छ, सकेसम्म घाममा। यद्यपि, हामीले बुझ्नुपर्छ कि पराल पूर्ण रूपमा सुख्खा हुनु हुँदैन किनभने उत्पादन बुन्दा थोरै ओसिलोपन आवश्यक हुन्छ। तयार भए पश्चात यो तल जस्तो देखिन्छ।

२. पराललाई डोरीमा गाँस्ने

२.१. आवश्यक मात्रामा पराल तयार गर्ने

पहिलो प्रक्रियाको लागि हामीले हाम्रो लक्षित उत्पादन तयार गर्न आवश्यक परालको मात्रा अनुमान गर्न आवश्यक छ । उत्पादनको प्रकारको आधारमा त्यहाँ डोरीहरूको विभिन्न मोटाई हुन सक्छ जुन हामीले पहिले नै अनुमान गर्नु आवश्यक हुन्छ । यद्यपि, धेरैजसो उत्पादनहरू प्रायः ४-६ वटा परालहरू गाँसेर निर्मित डोरीबाट बनाइन्छ र यो मापदण्ड नै हामीले यस पाठ्यक्रममा बनाउने उत्पादनहरूको आधार हुनेछ ।

२.२. गाँठो लगाउने तयारी गर्ने

यसरी हामीले तयार गरेका चारवटा परालका टुक्राहरूलाई जोडीमा विभाजन गरेर राखिन्छ र हामी तीमध्ये दुईवटा ठाडो रूपमा राख्नेछौं र त्यसपछि हामी तीमध्ये दुईवटा तेस्रो रूपमा राख्नेछौं अनि बुनाई प्रक्रिया अगाडि बढाउने छौं । यद्यपि, हामी डोरीलाई एउटै टुक्रामा बुन्ने छैनौं, बरु हामी यसलाई धेरै टुक्राहरूमा तयार गर्नेछौं । उदाहरणको लागि, एक सामान्य D आकारको डोरमेटको लागि डोरीको ४० वटा टुक्राहरू तयार गरिन्छ ।

२.३. डोरी गाँठो पार्ने

यस प्रक्रियाको लागि हामी पहिले माथि उल्लेख गरिए अनुसार उत्पादन गर्ने सामान हेरेर ४-६वटा परालहरू झिक्छौं, अनि सँगै एकमुस्ट राख्ने हामी दुई भागमा छुट्याएर २-३ त्यान्द्राहरू दाँया हातमा र बाँकी २-३ त्यान्द्राहरू बाँया हातमा राख्छौं ।

त्यसपछि हामी ती दुईवटा भागका टुप्पोलाई खुट्टा वा शरीरको कुनै थिच्न मिल्ने भागले थिचेर दाँया भागले बाँया तर्फ बटारेर फेरी बाँया भागले दाँया भागलाई बटादै छिटोछिटो यो प्रक्रिया दोहोर्याउँदै आधी भागलाई बटारेर टुप्पोमा डोरी नबानेर खुला रहेका परालहरूलाई गाँठो पारेर राख्छौं । यसको प्रयोजन गाँसेको डोरीका त्यान्द्राहरू नफुस्कियोस् भन्ने हो ।

अब बाँकी रहेको आधा भागलाई बटार्न अघिको माथिको भागलाई तल ल्याएर फेरी अघि भने जस्तै गरी बटारेर गाँस्ने छौं, र फेरी टुप्पोमा गाँठो पार्ने छौं ।

समावेशी हस्तकला

थोरै मात्र (करिब ४-५ इन्च) डोरी गाँस्न बाँकी भाग राखी डोरी बनाउने कार्यको पहिलो भाग सक्छौँ ।

यसरी हामी एक पछि अर्को गर्दै बनाउन खोजेको सामानलाई जति चाहिने हो, त्यसै अनुसार डोरी तयार गछौँ ।

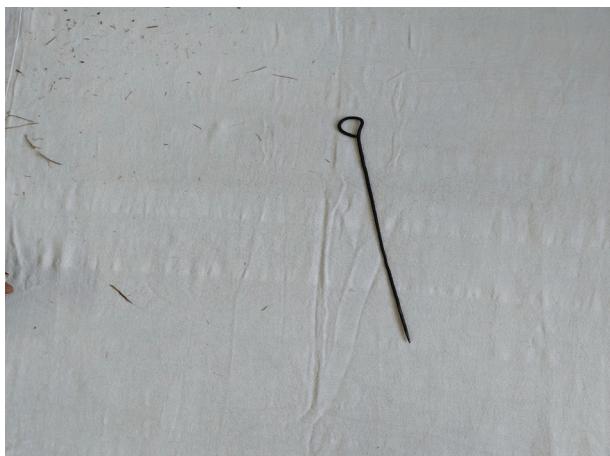

चाहिने जति डोरी तयार भएपश्चात हामी बुनाईको प्रक्रिया तर्फ जान्छौँ ।

३. बुनाई

३.१. घिप्सीको तयारी र प्रयोग

बुनाईको लागि, घिप्सी भनिने एक विशेष प्रकारको काठको वा फलामको बुनाई यन्त्र प्रयोग गरिन्छ, जसमा डोरीहरू घुसाइन्छ र ढाँचामा बुनाइन्छ। यो हामी आफैले तयार गर्न सक्छौं वा हामीले यसलाई बाहिरबाट किन्न पनि सक्छौं। यो तलको तस्विरमा जस्तो देखिन्छ र बाहिरबाट हेर्दा सेकुवा पोल्ने सुझ्गो जस्तो देखिन्छ, तर यसको लागि यस्तै सामान प्राप्त नभएमा बाँसको वा कुनै पातलो र साहो लट्टी पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ।

३.२. उत्पादनहस्तमा बुनाई

हामीलाई पहिले नै थाहा छ कि परालको डोरीबाट धौरे उत्पादनहस्तमा बुन्न सकिन्छ । तर हामीले बुनाई गर्न चाहने प्रत्येक उत्पादनको उपयुक्त सुरूवात बिन्दु र बुनाई शैली पछ्याउनु पर्छ । यस उदाहरणमा हामी एउटा सानो सुकुलको लागि चाहिने सामग्रीको बुनाई देखाउँछौं ।

यसको लागि पहिले तयार गरिएका डोरीहस्तलाई बीच भागमा बाँधिएको स्थानलाई फेरी उल्टो बटारेर सानो घिप्सी पसाउने स्थान तयार गछौं । त्यसपछि एक-एक गर्दै सबै डोरीहस्तलाई घिप्सीमा तल देखाएको जस्तो गरी पसाएर हामी बुनाईको लागि

तयारी सुरू गर्छौं।

बुनाईको सुरूको प्रक्रिया

यस प्रक्रियाको लागि फेरी ४ वटा परालका त्यान्द्राहरू निकालिन्छ अनि यसमा विशेषतः टुप्प तर्फको भाग दुइवटा तल र फेरी अर्को दुई त्यान्द्राका टुप्पो तर्फका भाग माथि ठिक पारेर राखिन्छ ।

समावेशी हस्तकला

अब बीचको भाग बटारिन्छ ।

यसपछि बीचको भागलाई पहिलो डोरीको तलको भागको घिप्सीको सँगै पारेर बुनाई सुरु गरिन्छ ।

यसपछि दुई-दुईवटा त्यान्द्रालाई दुई हातले समाएर त्यसलाई डोरीसँग जोडिएको ठाउँमा बटारिन्छ ।

यसपछि त्यो दुईवटा त्यान्द्रालाई घिप्सीमा रहेको पहिलो र दोश्रो डोरीको बीचमा राखेर पहिलो पटक त्यान्द्रा र तयार गरिएको डोरीलाई सँगै जोडिन्छ ।

यसको लागि बाँयाबाट सुरुवात बुनाई प्रक्रिया सुरु गरिन्छ ।

पुर्याइन्छ ।

समावेशी हस्तकला

अब तल पुगेको त्यान्द्रालाई फेरी बटारेर तेश्रो डोरीको माथि ल्याइन्छ ।

माथिको प्रक्रिया गर्दा दुईवटा नगाँसिएका त्यान्द्रा बाँकी रहन्छन् जुन माथि तरफ हुन्छ । बुनाईको कसाई बलियो पार्न अब फेरि माथिका दुइवटै त्यान्द्रालाई फेरी बटारिन्छ अनि तेश्रो डोरीको तलको भागमा पुर्याइन्छ र फेरी ल्याइन्छ । यही प्रक्रिया दोहोरीदै गरेर बुनाई अगाडी बढ्छ ।

समावेशी हस्तकला

समावेशी हस्तकला

अब हामी बुनाईको पहिलो धर्कोको अन्तिम डोरीमा आइपुग्दा दुई पटक अन्तिम त्यान्द्रालाई त्यस डोरीमा फन्को मारी फेरी बुनाई दाँयाबाट बाँया फर्काइन्छ । दाँयाबाट बाँया लाग्दा फेरी अघि सुरु गरेको पहिलो डोरीमा पुग्दा अन्तिम त्यान्द्राले दुई फन्को घुमाएर फेरी दाँया तर्फ लागिन्छ । यही प्रक्रिया आधारभूत रूपमा बुनाई गर्दा दोहोर्याइन्छ ।

बुनाई जारी रहँदा बीचमा त्यान्द्राको अन्तिम अन्तिम भाग आइरहन्छ । अब तपाईंले कुनै पनि त्यान्द्रा करिब ५-६ इन्च बाँकी रहँदा अर्को २ वटा पराल ल्याएर पुरानो त्यान्द्राको बुन्न बाँकी रहेको भागसँग जोडेर फेरी बुनाई जारी राख्नुपर्छ ।

अब तपाईंले यही प्रक्रिया तपाईंले उत्पादन गर्न चाहनु भएको सामान हेर्दा अनुमान गरेर कति बुनाई गर्ने भन्ने कुरा सोच्नुपर्छ ।

अन्तिम धर्काको बुनाई तर्फ आउँदा हामी सक्दो बलियो गाँठो रहेको सुनिश्चित गर्न चाहन्छौ । यस्तो गाँठो बुनिसकेपछि त्यस धर्का माथि नयाँ त्यान्द्रा र तहहरू थप्न सकिंदैन ।

यो प्रक्रियाको सुरुवातमा धैरेजसो हामी अन्तिम बाँया तहमा पुग्छौं *(तर कहिलेकाँही बाँया पनि हुन सक्छ)। यसमा हामी अन्तिम त्यान्द्रोलाई दुई पटक पहिलो डोरीमा ल्याइसकेपछि हामी त्यान्द्रालाई ३ वटा डोरीहरूसँग आगाडिकै प्रक्रियामा बुन्छौं। अनि पहिलो डोरीलाई बटारेर राम्ररी तानेर तेश्रो डोरीको सँगैको त्यान्द्रालाई उठाएर बटारेको डोरीलाई त्यान्द्रा मुनि पुर्याउँछौं। अनि दोश्रो त्यान्द्राले चौथो डोरीमा बुन्छौं। यसपछि दोश्रो डोरीलाई बटारेर राम्ररी तानेर बुनेको त्यान्द्रालाई उठाएर डोरीलाई मुनि पाछौं। फेरी अर्को त्यान्द्राले पाँचौं डोरीलाई बुन्छौं। हामी अन्तिम डोरीमा पुगदासम्म यहि प्रक्रियालाई तीन वटा डोरी गाँस्न बाँकी हुँदा सम्म जारी राख्छौं। अन्त्यमा अन्तिम डोरीलाई तीनवटा बाँकी भएको डोरीमा अन्तिम डोरीमा लुप बनाउँछौं। यसरी लुप राखिसकेपछि माथिको प्रक्रिया जारी राख्छौं र लुपमा अन्तिमा दुईपटक त्यान्द्रालाई फन्को मारेर त्यान्द्राको दुईवटा दुक्रालाई तल र दुईवटा टुक्रालाई माथि पाछौं। यसरी अन्तिममा बाँध बाँकी रहेको एउटा डोरीमा तर र माथि भएका दुईवटा त्यान्द्रालाई गाँठो पाछौं। यसले गर्दा अब किनारा राम्ररी कसिन्छ जसलाई हामी लक भएको भन्छौं। अब अन्त्यमा यसमा रहेको लुपमा गाँठो पारेको त्यान्द्रालाई लुपको पछाडि पाछौं अनि लुपको पछाडि

समावेशी हस्तकला

पट्टीको डोरीलाई कसेर तान्छौं जसले गर्दा अब लुप बेपत्ता हुन्छ ।

अन्तिम बुनाई सकिसकेपछि पछाडिको भागमा एक चक्कर लगाएर अगाडि जस्तै गरी बुन्ने कार्य गरिन्छ । बुनाईको अन्त्यमा दुईवटा त्यान्द्रालाई गाँठो पारी मिल्काइन्छ ।

यसरी बुनाई प्रक्रिया सकिन्छ ।

४. परिष्करण/फिनिशिङ

अब जब हाम्रो उत्पादन तयार छ, हामी परिष्करण प्रक्रियामा जान्छौं । जति राम्रो फिनिसिङ हुन्छ, त्यति नै राम्रो देखिन्छ । फिनिसिङलाई आवश्यक भएमा अतिरिक्त कटौती हटाउने प्रक्रियाको रूपमा बुझ्न सकिन्छ । यस प्रक्रियामा हामी कैची लिए अन्तिम गाँठो भन्दा बढी गएका परालका टुक्राहरूलाई काट्ने कार्य गर्दछौं । धैरै जस्तो उत्पादनहरूमा गाँठा भन्दा बाहिर थेरै मात्र भाग बाँकी राखेर काट्ने कार्य गरिन्छ । केही उत्पादनहरूमा भने किनाराका गाँठाहरू भन्दा बाहिरका भागलाई भित्र तर्फ दोबारेर बाहिरबाट नदेखिने पनि बनाउन सक्छौं । यसमा कस्तो किसिमले

समावेशी हस्तकला

बढी भएका परालहरूलाई काट्ने भन्ने कुरा बुनाईको प्रकार, ग्राहकको रोजाई र/ वा कलाकर्मीको इच्छामा भरपर्छ । तर सामान्यतया २-३ इन्च सम्पर्को भाग शेष राखेर बाँकी सबै भाग काट्नु उचित रहन्छ । यस्तो कटाई सामान्यतया समानान्तर वा एकनाशको आकारको देखिनु पनि राम्रो हुन्छ, जसले गर्दा उत्पादनमा कलाकर्मीले राम्ररी ध्यान दिएर कार्य गरेको भन्ने पनि ग्राहकहरूले बुझदछन् ।

यति कटाईको कार्य गरिसकेपछि हाम्रो उत्पादन तयार हुन्छ । यससँगै यो ४ कदमको प्रक्रिया पनि अन्त्य हुन्छ ।

अतिरिक्त अध्यायहरू: बजारीकरण

पराल बुनाईका उत्पादनहरू, जस्तै सुकुल, टोकरी, कलम होल्डरहरू, झोलाहरू, र अन्य बुनेका वस्तुहरूले कार्यक्षमता र सजावट दुवैको एक अद्वितीय संयोजन प्रदान गर्दछ । यी हस्तकलाजन्य वस्तुहरू, जातीय परम्पराहरूमा जरा गाडिएका, दैनिक वस्तुहरू मात्र होइनन् - ती यस समुदायको ऐतिहासिक कथा बोकेका सांस्कृतिक कलाकृतिहरू पनि हुन् । पराल हस्तकलाका उत्पादनहरू सफलतापूर्वक बजारीकरण गर्न, विशेष गरी सुरुवातकर्ताहरूका लागि, यी वस्तुहरूले कसरी विशेष ग्राहक आवश्यकताहरू पूरा गर्छन् भन्ने कुरामा ध्यान केन्द्रित गर्न आवश्यक हुन्छ र साथै यस्ता उत्पादनहरूका सजावटी र कार्यात्मकता सहितका दोहोरो उद्देश्यलाई विचार गर्नुपर्छ ।

बजारीकरण रणनीतिहरू:

अब यस खण्डमा हामी परालका उत्पादनहरू बजारीकरण गर्ने केही रणनीतिहरूबाटे चर्चा गर्नेछौं ।

लक्षित ग्राहकहरूको लागि अनुकूल गर्ने

स्थानीय बजारलाई लक्षित गर्ने: विशेष गरी स्थानीय ग्राहकहरूलाई बेच्दा पराल बुनाई शिल्पको सांस्कृतिक महत्त्व भएका समुदायहरूमा सर्वप्रथम कार्यक्षमतामा जोड दिन महत्त्वपूर्ण हुन्छ । सुकुल, टोकरी वा झोला जस्ता वस्तुहरूलाई व्यावहारिक घरायसी सामानको रूपमा बजारीकरण गर्न सकिन्छ, जसले ग्राहकहरूलाई टिकाउ, पर्यावरण-मैत्री विकल्पहरू खोज्नेहरूलाई उत्तम विकल्प दिन्छ । यद्यपि, आधुनिक घरहरूमा, सजावटी प्रयोजनका काम गर्ने परालका सामानहरूकालागि पनि माग बढिरहेको छ । पराल शिल्पको यो दोहोरो आकर्षणलाई समकालीन गृह सजावटको साथ परम्परालाई मिश्रण गर्ने तरिकाको रूपमा प्रचार गर्न सकिन्छ । यो बजारमा आफ्नो स्थान प्राप्त गर्न, उपयुक्त उत्पादन प्रदर्शन गर्ने - जस्तै फलले भरिएको हातले बुनेको टोकरी वा भित्तामा सजाउनको निम्ति सुन्दर तरिकाले बनाइएको सुकुल प्रदर्शन गर्ने - यस्ता कार्य गर्नाले सम्भावित खरीदारहरूलाई वस्तुले उनीहरूको बस्ने ठाउँ कसरी बढाउँछ भन्ने कल्पना गर्न मद्दत गर्न सक्छ ।

यसको अतिरिक्त, स्थानीय सांस्कृतिक अभियन्ता, इन्टेरियर डिजाइनहरू

समावेशी हस्तकला

वा बुटिक होमवेयर पसलहरूसँगको सहकार्यले नयाँ अवसरहरू सिर्जना गर्न सक्छ । परिस्थिति-सचेत गृह समाधानहरूको हिस्साको रूपमा शिल्प प्रस्तुत गर्नाले वातावरणमैत्री उत्पादनहरू खोज्ने ग्राहकहरूको मान्यतासँग मेल खान सक्छ । दिगो जीवनको बढ्दो सचेतनाले सौन्दर्यको दृष्टिले रमाइलो र व्यावहारिक दुवै प्रकारका उत्पादनहरूको माग बढाउन सकिन्छ, चाहे त्यो भण्डारणको लागि हातले बुनेको टोकरी होस् वा खाने टेबलको लागि होस् ।

विश्वव्यापी ग्राहकहरूलाई अनलाइनबाट भेटाउने: विश्वव्यापी मञ्चमा, विशेष गरी युरोप, उत्तर अमेरिका र अष्ट्रेलिया जस्ता बजारहरूमा, पराल शिल्पहरूले नैतिक उत्पादन र दिगो जीवनयापनलाई समर्थन गर्ने शिल्पी हस्तनिर्मित वस्तुहरूमा रुचि राख्ने उपभोक्ताहरू प्रति राम्रो दृष्टिकोण राखेको छ । यस्ता ग्राहकहरूको अगाडि पुग्न बजारीकरण प्रयासहरू सौन्दर्य गुणहरू र उत्पादनहरूको पर्यावरण-मैत्री प्रकृति दुवैमा केन्द्रित हुनुपर्छ । उदाहरणका लागि, बुनेको परालबाट बनेका झोलाहरू आकर्षक, प्राकृतिक सामानको रूपमा मात्र नभएर प्लास्टिक वा ठूलो मात्रामा उत्पादित वस्तुहरूको दिगो विकल्पको रूपमा पनि बजारीकरण गर्न सकिन्छ । त्यसैगरी, टोकरी र पेन होल्डरहरूलाई सजावटी तर कार्यात्मक, कार्यस्थानहरू व्यवस्थित गर्न वा न्यूनतम गृह सौन्दर्य बढाउनका लागि उपयुक्त वस्तुहरूको रूपमा राख्न सकिन्छ ।

विश्वव्यापी ग्राहकहरूले पनि कथा बताउने उत्पादनहरूको प्रशंसा गर्ने सम्भावना छ । यी शिल्पहरूको सांस्कृतिक र जातीय उत्पत्ति साझा गर्नाले प्रामाणिकता र शिल्प कौशलको कदर गर्ने व्यक्तिहरूसँग प्रतिध्वनि गर्न सक्छ । Etsy वा Instagram जस्ता अनलाइन प्लेटफर्महरूले यी उत्पादनहरूको हस्तनिर्मित प्रकृति प्रदर्शन गर्नको लागि एक आदर्श ठाउँ प्रदान गर्दछ त्यस्ता वर्णनहरू जसले स्थिरता, शिल्पी प्रक्रिया, र प्रत्येक वस्तु पछाडिको सांस्कृतिक सम्पदालाई जोड दिन्छ । पराल बुने शिल्पीहरूको छोटो भिडियोहरू वा परम्परागत विधिहरूको व्याख्या जस्ता संलग्न सामग्रीले दर्शकहरूलाई आकर्षित गर्न सक्छ जसले ठूला संख्यामा-उत्पादित सामानहरू भन्दा अद्वितीय, हस्तकला उत्पादनहरूलाई महत्त्व दिन्छ ।

बजारको माग बुझ्ने

सजावटी कि कार्यात्मकता: स्थानीय र विश्वव्यापी दुबै किसिमका बजारहरूमा, सजावटी र कार्यात्मक वस्तुहरूको रूपमा तिनीहरूको दोहोरो भूमिकामा आधारित पराल बुनाई शिल्पलाई प्रवर्द्धन गर्ने स्पष्ट अवसर छ । विश्वव्यापी रूपमा, घरमा प्रकृतिको स्पर्श ल्याउने उत्पादनहरूको ठूलो माग छ । अति सजावटी देखि न्यूनतम सजावटी शैलीहरूमा भित्री डिजाइन प्रचलनहरूमा रुचि राख्ने उपभोक्ताहरूले आफ्नो ठाउँहरूमा सजावट र न्यानोपन थप्न म्याट र टोकरीहरू जस्ता बुनेका वस्तुहरू खोज्छन् । यी ग्राहकहरूको लागि, पराल शिल्पको सजावटी तत्व मुख्य रूपमा महत्वपूर्ण हुन्छ । ग्राहकहरू त्यस्ता वस्तुहरू चाहन्छन् जुन सुन्दर र प्राकृतिक मात्र नभएर अझै पनि व्यावहारिक उद्देश्यकोलागि समेत काम गर्ने हुन्छ, जस्तै भण्डारण टोकरी वा भित्ता सजावट ।

कार्यात्मक टुक्राहरू - जस्तै डोरम्याटहरू र टोकरीहरू - दिगो र लामो समयसम्म चल्ने दैनिक वस्तुहरू खोज्ने फराकिलो दर्शकहरूलाई आकर्षण गर्ने सम्भावना हुन्छ । बजारीकरणले यी उत्पादनहरूको स्थायित्वलाई मुख्य रूपमा बुझाउनु पर्दछ ।

लक्षित ग्राहकहरूको विशिष्ट प्राथमिकताहरू बुझ्नेर पराल शिल्पहरूलाई स्थानीय र विश्वव्यापी बजारमा माग पूरा गर्ने तरिकामा बजारीकरण गर्न सकिन्छ । सफलताको मुख्य बाटो भनेको यी उत्पादनहरूलाई उपयोगी मात्र नभएर सांस्कृतिक मूल्य, दिगोपन र हस्तकला सौन्दर्य बोक्ने वस्तुहरूको रूपमा रहेको कुरालाई बुझाउन निरन्तर प्रयास गरिराख्ने नै हो ।

निष्कर्ष

अन्तमा, पराल बुनाईको कलाले सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण गर्ने तथा कार्यात्मक र सजावटी उत्पादनहरू सिर्जना गर्ने दिगो तरिकाको रूपमा दुवैको निम्नि विशाल सम्भावनाहरू राख्छ । हामीले सिकेका छौं कि यो परम्परागत शिल्पले दैनिक वस्तुहरू जस्तै सुकुल र टोकरीहरूदेखि लिएर आधुनिक भित्री सौन्दर्य बढाउने सजावटी सामानहरूसम्मका वस्तुहरूको विस्तृत श्रृंखला उत्पादन गर्न सक्छ । वातावरण-मैत्री, हस्तनिर्मित उत्पादनहरूको लागि बढ्दो स्थानीय र विश्वव्यापी मागको साथ, पराल हस्तकलाले बजार लिने गर्ने अवसर प्रदान गर्दछ जसले दिगोपन, प्रामाणिकता र शिल्प कौशललाई महत्त्व दिन्छ ।

यस शिल्पलाई व्यावसायिक रूपमा पछ्याउन खोज्नेहरूका लागि, विशिष्ट ग्राहक आवश्यकताहरू पूरा गर्ने व्यवसाय निर्माण गर्ने ठूलो सम्भावना छ । यी उत्पादनहरूले कार्यात्मक भण्डारण समाधानहरू प्रदान गर्ने र आकर्षक गृह सजावट प्रदान गर्ने दोहोरो भूमिकालाई व्यावहारिक र सुन्दर दुवै पक्ष समेटेर बजारीकरणमा विशेष जोड दिनु पर्छ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि, पराल बुनाईले सशक्तिकरणको लागि शक्तिशाली अवसर प्रदान गर्दछ । यस शिल्पमा भाग लिएर, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले मूल्यवान सीपहरू प्राप्त गर्न सक्छन् जसले उहाँहरूलाई आर्थिक रूपमा योगदान गर्न, स्वतन्त्रता प्राप्त गर्न, र उहाँहरूको रचनात्मकता र प्रतिभा प्रतिबिम्बित गर्ने उत्पादनहरू सिर्जना गर्न अनुमति दिन्छ । यस कार्यको लचिलोपनले यसलाई विभिन्न स्तरको शारीरिक क्षमताको लागि पहुँचयोग्य बनाउँछ, जसले शिल्प भित्र समावेश र वृद्धिको लागि अनुमति दिन्छ ।

यस शिल्पलाई व्यावसायिक उद्यममा परिणत गर्न नचाहनेहरूका लागि पनि पराल बुनाई एउटा रमाइलो र उत्पादनशील सोख बन्न सक्छ । यसले आराम गर्ने, सांस्कृतिक जराहरूसँग जोड्ने र नयाँ कौशलता विकास गर्ने तरिका प्रदान गर्दछ । यी प्रविधिहरू अभ्यास र सिद्ध गरेर, सोखिनहरूले पनि आफ्नो शिल्प सुधार गर्ने र व्यक्तिगत प्रयोग वा उपहारहरूको लागि सुन्दर वस्तुहरू सिर्जना गर्ने कार्य जारी राख्न सक्छन् ।

अन्ततः, पराल बुनाई एउटा सीप मात्र होइन - यो रचनात्मकता, सांस्कृतिक गौरव, र दिगो जीवनको यात्रा पनि हो । चाहे पेशा वा शौकको रूपमा पछ्याइएको होस्, यो परम्परागत कला फारमले यसमा आफूलाई समर्पित गर्ने सबैलाई पूर्ति र सफलता प्रदान गर्दछ ।

उपयोगी स्रोत र सम्पर्कहरू

यी केही स्रोतहरू हुन् जुन तपाईंले पराल बुनाई सम्बन्धी गतिविधिहरू र जानकारीको लागि सन्दर्भ गर्न सक्नुहुन्छ । यसबाहेक, तपाईंले पराला बुनाईसँग सम्बन्धित विषयहरूमा जवाफ र सुझावहरू प्राप्त गर्ने व्यक्ति वा संस्थाहरूसँग सीधा सम्पर्क गर्न सक्नुहुन्छ ।

समाप्त

सम्पर्क जानकारी

यस पुस्तकमा रहेका सामग्रीहरू सम्बन्धी कुनै प्रश्न, जिज्ञासा अथवा सल्लाह सुभकाव भएमा तपाईंले हामीलाई सिधा सम्पर्क गर्न सक्नुहुन्छ।

कार्यालय ठेगाना:

अपाङ्गता सशक्तिकरण समाज नेपाल (Disability Empowerment Society Nepal- DESN)

इमेल: disabilityemp@gmail.com

वेबसाइट: www.samadristi.com

फेसबुक: <https://www.facebook.com/DisabilityEmp>

तपाईंलाई यस पुस्तकमा रहेका विषयहरू बाहेक अपाङ्गता र यससँग सरोकार राख्ने कुनै पनि कुराहरू सम्बन्धी जानकारी चाहिएमा पनि हामीलाई बिना सङ्गोच सम्पर्क गर्नुहोस्। हामी तपाईंहरूलाई उचित जानकारी तथा सहायता प्रदान गर्न सदा तत्पर छौं। धन्यवाद।

के तपाईं हामीले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सही शब्दले सम्बोधन गरिरहेका छौं ?

✗ गलत शब्दहरू

लुलो/लड्गडो/झुँडो/पुड्का
अन्धा/काना
लाटा/लाटी
लठेब्रो/गोज्याड्गो/सुस्तःमनस्थिति
पागल/बौलाहा
हकला

सही शब्दहरू ✓

शारीरिक अपाङ्गता
दृष्टिविहीन/न्यून दृष्टियुक्त
बहिरा/सुस्त श्रवण
बौद्धिक अपाङ्गता
मानसिक अपाङ्गता
भकभके

